

Agnieszka Adamowicz-Pośpiech, ADAPTACJE BIOGRAFII I TWÓRCZOŚCI JOSEPHA CONRADA W KULTURZE WSPÓŁCZESNEJ, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego 2022, ss. 364.

Творчість Джозефа Конрада неодноразово була предметом наукових досліджень, а також дочекалася численних перекладів. Його художня спадщина (п'ятнадцять романів і сім збірок оповідань) користується надзвичайною популярністю, адже його твори не тільки читають, але й використовуються як матеріал для модифікації різними мистецькими засобами. Відомо, що лише за сюжетами книг Джозефа Конрада створено понад півсотні художніх фільмів. Не менш цікавим джерелом натхнення для дослідників і митців стала й біографія письменника.

У 2022 році побачила світ монографія про творчість Джозефа Конрада професорки Агнешки Адамович-Посьпех *Адаптації біографії та творчості Джозефа Конрада у сучасній культурі*, яка на фоні численної наукової літератури з конрадознавства вирізняється своєрідністю тематики й детальним аналізом різноманітних видів адаптацій, пристосувань, трансформацій, трансмутацій творів і біографії Джозефа Конрада задля кращого сприйняття сучасним читачем.

Монографія професорки Агнешки Адамович-Посьпех складається з трьох частин, перша з яких присвячена аналізу використання елементів біографії Конрада та мотивів відомого твору письменника *Серце темряви*¹ в адаптаціях у жанрі «графічного роману». Авторами першого аналізованого роману є К. Анянго та Девід Зейн Майрвіц, другий варіант подібної адаптації створили Том Тірабоско та Крістіан Перрісін під назвою *Конго. Юзефа Конрада Теодора Коженювського подорож через темряву*.

¹ Українською мовою твори Джозефа Конрада перекладалися неодноразово. Приміром, у 2015 році у київському видавництві «Знання» було видано роман Джозефа Конрада *Серце темряви* у перекладі Марії Головки. Того ж року львівське видавництво «Астролябія» надрукувало цей роман у перекладі Ігоря Андрущенко під назвою *Серце п'ятми*. У цьому огляді монографії професорки Агнешки Адамович-Посьпех використовую запропоновані українськими перекладачами назви роману.

Далі авторка монографії аналізує своєрідність англомовної адаптації власне самого роману *Серце темряви* Джозефа Конрада, теж у жанрі «графічного роману» під назвою *Джозеф Конрад. Серце темряви*, що був створений американським митцем, відомим ілюстратором коміксів Петером Купером. Журналіст С. Мігуель та художник-графік Л. Годар створили франкомовний варіант «графічного роману» на підставі цього ж твору Конрада.

Окрім цього авторка аналізує також комікси, як своєрідний засіб адаптації творів Конрада. Йдеться про комікс Лукаша Годлевського та Мацея Ясінського *Дивовижні оповідання Дж. Конрада*. Авторка слушно вважає, що своєрідна мова «графічного роману» та коміксу створена в процесі особливого спілкуванні малюнку та тексту, може відкрити для читачів новий спосіб інтерпретації літературного твору.

Друга частина монографії є критичним аналізом декількох видів перероблень запозичених мотивів з творів Джозефа Конрада, які були створені після 2000 року й до цього часу не були предметом критичного опрацювання. Ці літературні перетворення були написані сучасними польськими письменниками. Авторка розглядає повість *Серце тіьми* Яцека Дукая, романи *Джозеф* Якуба Малецького та *Умова* Евстахія Рильського.

Третя частина монографії відведена розгляду своєрідності театральних і кіно адаптацій творів Конрада, до яких також введені елементи його біографії. Дослідниця зазначає, що перші спроби театральних адаптацій творів Джозефа були започатковані ще у 30-х роках ХХ століття й належать відомому польському режисеру Леону Шіллеру. Наступні спроби пристосування творів Джозефа Конрада були зроблені у польському театрі в період міжвоєнного двадцятиліття, а потім лише в 60-х роках ХХ століття.

Аналізуючи сучасний стан театральних модифікацій авторка монографії звертає увагу на п'єсу відомого польського драматурга Інгмара Вілквіста (псевдонім Ярослава Сьверща) *Конрад*, яка в його ж режисерському опрацюванні була показана на сцені Сілезького театру ім. Ст. Виспянського в Катовіцах. Власне ця театральна адаптація є яскравим прикладом оригінального поєднання фактів із життя Джозефа Конрада та мотивів його художніх творів. Окрім цього дослідниця привертає увагу до п'єси *Виспянський / Конрад* Томаса Мана, що була написана на замовлення Національного старого театру імені Гелени Моджеєвської у Кракові. Вона була представлена глядачам як «читання» тексту в рамках театрального фестивалю «ІІІ Лабораторія драми» в Драматичному театрі у Варшаві.

У цій же частині монографії дослідниця акцентувала увагу на спробах пристосувати роман Джозефа Конрада до вимог кінематографа і радіопостановок, перетворити його на «своєрідний звуковий театр» на прикладі кіносценарію англійського драматурга Гарольда Пінтера, що використав різноманітні художні засоби адаптації, редукції, поширення, деякого спрощення, які допомогли йому адапувати великий текст до вимог жанру кіносценарію. У подальшому він став основою для радіопостановки, здійсненої англійським режисером Річардом Ейрем.

Завершуючи III частину своєї праці авторка вказала на явище зростання популярності особи письменника у сучасній європейській та польській культурах, а навіть виникнення й поширення своєрідного мистецького бренду *Джозеф Конрад*, як, скажімо, використання образу Джозефа Конрада в рекламі чи то друку поштових марок із портретом письменника.

Позитивною рисою III частини дослідження є наявність *Додатка*, в якому авторка доцільно навела приклади найновіших польських перекладів творів Джозефа Конрада та охарактеризувала сучасних польських перекладачів, що їх здійснили. Інформативними є сторінки монографії, на йдеться про т. зв. «видавничий контекст» тобто своєрідну історію публікацій творів Конрада.

Треба додати, що це наукове дослідження багато ілюстроване, читач може ознайомитися зі зразками конрадівського «графічного роману», коміксу, прикладами різних видань творів Джозефа Конрада, фотоілюстраціями з театральних вистав, реклами та поштових марок.

Хочу зазначити, що ця невелика стаття має суто інформаційний характер. Метою її було зробити огляд змісту цікавої і вагомої монографії професорки Агнешки Адамович-Посьпех та привернути увагу до нового аналітичного наукового дослідження як «конрадознавців», так і звичайних поціновувачів творчості Джозефа Конрада.

Ольга Цівкач

Товариство польської культури

ім. Францішка Карпінського, Івано-Франківськ